

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ

Однією із визначальних тенденцій розвитку сучасного суспільства є різке зростання ролі та значення інформаційних технологій. Під інформаційними технологіями маються на увазі не лише певні технічні моделі та канали комунікації, але й увесь спектр засобів, механізмів, прийомів, що пов'язані з глобальним розширенням інформаційного простору, та їхній всюдисущий та невідворотний вплив на формування нових та зміну старих цінностей, традицій та форм поведінки.

Важко уявити діяльність людини, яка зовсім не пов'язана зі здобутками науково-технічного прогресу. На сьогоднішній день вони є основними рушійними складовими у соціумі, а особливо в політичній площині. Проте, досить важко визначити співвідношення негативних і позитивних сторін впливу інформаційних технологій у житті суспільства і політичній сфері зокрема. Наприклад, велике значення мають Інтернет-ЗМІ, які утворилися з появою глобальної мережі і сьогодні займають чималий сегмент медіа-ринку. Перевагою таких ЗМІ є щоденне оновлення новин та інформації. Проте, як і їхні попередники – періодичні видання – вони використовують різноманітні засоби маніпуляції над громадською думкою. Визначним аргументом негативності даних дій є різноманітні тлумачення даного терміну. Оксфордський словник англійської мови тлумачить термін маніпуляція як «акт впливу на людей або управління ними зі спритністю, особливо із зневажливим підтекстом, як приховане управління або обробка»[1].

Деякі політтехнологи підкреслюють, що вся публічна політика будується переважно на емоціях: саме порушені емоції є провідником більшості маніпулятивних впливів. Найбільш часто експлуатуються політиками такі емоції, як потреба в любові і схваленні; почуття небезпеки; страх перед невизначеністю; престижні цінності; почуття обов'язку і справедливості; почуття провини [2, С. 99]. Тобто відбувається використання ЗМІ як посередника між політиками і свідомістю та емоціями людей. Слід підкреслити, що маніпуляція - це прихований вплив, який не має бути помічено: якщо спроба маніпулювання розкривається, стає відомою, маніпуляція зазвичай припиняється. Природа маніпуляції розкривається через подвійний вплив: разом з посланим відкрито повідомленням маніпулятор відправляє адресату «закодований» сигнал, сподіваючись на те, що цей сигнал розбудить у свідомості певні емоційно забарвлені образи, які потрібні маніпулятору. Таким чином, мистецтво маніпулювання полягає в тому, щоб спрямувати процес уяви в потрібне русло, щоб людина не помітила прихованого емоційного впливу. Існує цілий спектр спеціальних прийомів та інформаційних технологій, що дозволяють ЗМІ формувати громадську думку з найбільш важливих політичних питань: створення політичного резонансу; відкрита політична пропаганда; приховане інформаційне навіювання; формування інформаційної порядку денного; семантичне маніпулювання; політична реклама; фрагментація політичних подій; ефект «терміновості» політичних повідомлень; «драматизація» політичних подій; створення «образу ворога»; формування політичних міфів і іміджів [3, 187]. А використання Інтернет-ресурсів дозволяє здійснювати дані прийоми оперативної і з можливістю подальшого редагування поданої ними інформації. У механізмі маніпулювання за допомогою ЗМІ виділяють три основні етапи інформаційного впливу. На першому етапі формується несистематизований і масштабний інформаційний потік (так званий «інформаційний вал»), регулярно направляє на обрані цільові аудиторії. На другому етапі, коли довіра до різноманітним інформаційним матеріалам стає відчутним, інформація починає носити вибіркового, дозованого характеру (відбувається «сегментування інформаційного потоку»). На третьому етапі здійснюється розширений обмін інформацією зі «своїми» суб'єктами інформаційного поля і обмежується інформаційний потік для «чужих» («інформаційне партнерство», «інформаційна закритість») [4, С. 656].

Виникає закономірне питання: чому люди так легко піддаються маніпулюванню? Як справедливо зазначав австрійський соціолог Йозеф Шумпетер (1883-1950), більшість людей не схильне витрачати на вивчення політичних проблем багато зусиль, і пересічний громадянин відводить політиці менше часу, «ніж на партію в бридж». Все це призводить до типової ситуації: як тільки звичайний громадянин починає розмірковувати про політику, він опускається на нижчий рівень розумової діяльності, оскільки тут він некомпетентний. Його мислення стає асоціативним і афектним, і, на думку Шумпетера, «він знову стає дикуном»[5, С. 346-348].

Проте, варто зазначити, що можливості маніпулятивного впливу через ЗМІ великі, проте не безмежні. Власний досвід людини, рівень освіти, культури, соціальні зв'язки (родина, друзі тощо), особисті моральні імперативи значною мірою обмежують, зводять до мінімуму можливості впливу, хоч є ймовірність того, що апелюючи до масової свідомості, пропаганда та вплив можуть

видозмінювати найстійкіші шари психіки, і в певний спосіб використовувати побутуючу систему цінностей, досвід, і ті ж таки соціальні взаємозв'язки. А особливо слабкі у громадськості механізми протидії цілеспрямованому впливу у новаторських сферах, стосовно яких ще немає сформованої позиції у групі і в окремих індивідів.

На противагу того, що Інтернет-ЗМІ несуть певні негативний вплив, як і традиційні ЗМІ, потрібно також зазначити, що певною умовою демократичності є передусім альтернативність інформації, яка ґрунтується на трьох основних формах організації інформаційного ресурсу: комерційні (приватні), державні та громадсько-правові. Жодна із запропонованих форм не є універсальною, відтак найприйнятнішим способом, який забезпечить максимальну об'єктивність та плюралізм інформації, що пропонується населенню, є наявність усіх трьох форм із співвідношенням, пристосованим до умов конкретної соціально-політичної системи. При тоталітарних і авторитарних режимах, а також в ісламських державах відбувається заборона основної маси незалежних Інтернет-ресурсів. Але завдяки спеціальному програмному забезпеченню, існує можливість обходити цю заборону. Це дає змогу існувати певній політичній опозиції і зберігати її анонімність і конспіративність.

Ще одним вагомим важелем впливу інформаційних технологій на політичну сферу життя суспільства є вихід комунікацій на вищий щабель розвитку. Повсюдне поширення гаджетів не лише з функціями мобільного зв'язку, а й записуючих пристроїв, дає змогу зафіксувати будь-які події чи інформацію в будь-якому місці планети. Текстові повідомлення, звукозаписи, різноманітні медіафайли долають тисячі кілометрів за лічені секунди. Новина може набути широкого розголосу і спричинити великий резонанс всього за декілька хвилин. Цим і користуються певні політичні сили задля дестабілізації ситуації в певному регіоні, або ж навпаки, відвести увагу від справді важливих проблем.

Останніми роками в світі набуває поширення новий термін - «інформаційна війна». У вузькому розумінні інформаційне протиборство (у військовій, оборонній сферах) - це комплекс заходів інформаційного характеру, здійснюваних з метою захоплення й утримання стратегічної ініціативи, досягнення інформаційної переваги над супротивником і створення сприятливого пропагандистського підґрунтя під час підготовки й ведення бойової й іншої діяльності збройних сил [6, С. 164]. Тобто інформаційна війна являє собою політично вмотивовані дії, які відбуваються в інформаційному просторі, а найбільш широкомасштабні з них охоплюють глобальну мережу Інтернет. Цей вид війни є дуже небезпечним, оскільки використовує всі слабкі сторони психології людини, маніпулює громадською думкою, створює всі умови для дестабілізації внутрішньої ситуації в країні тощо. І головною характеристикою ІВ є те, що пересічному громадянину важко відрізнити звичайний Інтернет ресурс від засобу ведення інформаційного протиборства.

Таким чином, проведений нами аналіз показує, що вплив інформаційних технологій на політичне життя суспільства з кожним роком займає все більшу нішу. Тому основним завданням соціуму є створення системи протидії негативним сторонам даного впливу. Серед них варто зазначити маніпулювання ЗМІ свідомістю людей, їхніми емоціями, а також проведення інформаційної війни. Щодо технологій маніпулювання громадською думкою, то варто зазначити, що багато відомих учених належать до числа активних противників використання останніх засобами масової інформації. Зокрема, відомий німецький філософ і психолог Еріх Фромм (1900-1980) наполягав на тому, щоб заборонити всі методи «промивання мізків», що використовуються в промисловій рекламі та політичній пропаганді [7, С. 194-195]. Менш категоричні американські політологи Роджер Фішер і Уільям Юрі, які закликають викривати, виносити на обговорення і тим самим нейтралізувати маніпулятивні прийоми на переговорах. Нам видається, що друга позиція сьогодні виглядає більш реалістичною, оскільки інформаційні технології стали частиною нашого політичного життя і їх уже неможливо заборонити.

Література

1. *Oxford Dictionaries [Електронний ресурс] // Oxford University Press. – 2017. – Режим доступу : <https://en.oxforddictionaries.com/definition/manipulation>.*
2. *Цуладзе А. М. Политические манипуляции, или Покорение толпы / А. М. Цуладзе., – М., 1999., С. 99.*
3. *Томахів, В. Я. Політологічні аспекти державного управління [Текст] : навч. посіб. / В. Я. Томахів. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 224 с.*
4. *Чуміков А. Н. Політичне маніпулювання // Політична енциклопедія: у 2 т. – М., 1999., Т. 1., С. 656.*
5. *Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм, демократія / Й. А. Шумпетер. – М., 1995., С. 346-348.*
6. *В. В. Остроухов, В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти). – Київ, 2010., С. 164.*